

063/1 HESJEDALSVASSDRAGET (Vassdragsnr. 063.1Z)

<u>Fylke(r):</u>	Hordaland
<u>Kommune(r):</u>	Vaksdal
<u>Kartblad N50:</u>	1216 II, 1216 III
<u>Nedbørfelt:</u>	37,6 km ²
<u>Toppunkt-utløpspunkt:</u>	1114 - 0 moh.
<u>Skoggrense:</u>	700 moh.
<u>Marin grense:</u>	80 moh.
<u>Naturgeografisk region:</u>	37d: Vestlandets lauv- og furuskogregion, underregion; Sogn og Fjordanes ytre og midtre fjordstrøk.
<u>Landskapsregion:</u>	15: Lavfjellet i Sør-Norge 22: Midtre bygder på Vestlandet
<u>Urørt natur:</u>	>5 km: 0 %, 3-5 km: 11 %, 1-3 km: 47 %
<u>SP-kategori/-gruppe:</u>	I/5, Under behandling
<u>Verneplanstatus:</u>	Ikke tidligere vurdert
<u>Nasjonale laksevassdrag:</u>	-

Generell beskrivelse

Vassdraget drenerer mot vest til Eidsfjorden, en forlengelse av Veafjorden, innerst i Sørfjorden. Klimaet er maritimt. Beregnet årsnedbør er rundt 3000 mm, spesifikk avrenning 91,37 l/s/km² og middeltilsiget 3,43 m³/s.

Vassdraget er omkranset av fjellområder i nord, øst og sør. Straumselvi drenerer de sørlige områdene og strekker seg inn i fjellområdet i øst. Vannene Blåtjørni (910 moh.), Stoatjørnana (848 moh.) og Nollavatni (831 moh.) ligger alle i dette fjellområdet. Øyadalselvi passerer Øyadalen og drenerer den nordlige delen av feltet. Innerst i dalen ligger det største vannet, Gavvatnet (528 moh.). Lenger nord ligger Stølsvatnet (582 moh.). Høyeste fjellområde er Storfjelli i nordøst, med Storvarden 1114 moh. Etter samløpet mellom de to elvene ligger Vikavatnet (100 moh.), Midtvatnet (97 moh.) og Holevatnet (87 moh.) etter hverandre de neste 2-3 km nedover i dalen. Gjennom Hesjedalsfossen faller elva bratt ned til fjorden.

Utenom jordbrukslandskapet med tilhørende anlegg og veier er det lite tekniske inngrep. Det er anlagt 2 nyere skogveier. Bortsett fra kryssende veier er det få inngrep i selve vassdragsstrengen. Ved fjorden krysser riksvei 569 ved Hesjedalsfossen. Kraftledninger går nedenfor skoggrensen.

Nedbørfeltet har status som LNF-område. Det er innført 15 meters byggeforbudsgrense langs hele vassdraget.

Ingen områder er vernet etter naturvernloven.

Vannkvalitet med hensyn på surhet varierer relativt mye gjennom året. Verdier av pH er målt til 4,9 - 5,1 i Straumelvi og Øyadalselvi. I flere av vannene er verdier ned mot 5,0 målt. I Stølsvatnet er pH målt til 5,85. Generelt har vassdraget et lavt elektrolyttinnhold. I nedre deler av vassdraget, tilknyttet gårdene, er det en viss avrenning av næringssalter, uten at det er avdekket noe forurensningsproblem. Det ikke lagt offentlig vannforsyning til området. Alle gårdsbruk har brønnenlegg og/eller inntak fra sidebekker i vassdraget.

Geologisk mangfold

Nedbørfeltet ligger i det nordvestlige grunnfjellsområdet som strekker seg fra Hordaland i vest til Trøndelag i nord. Bergartene består stort sett av gneiser og granitter i ulike utforminger orientert i nord-sørgående bånd.

Hoveddaler oppe i vassdraget (Øyadalen og Straumsdalen) er breutformede med U-formet tverrprofil og terskler og bassenger i lengdeprofilen. Dalsidene er forholdsvis bratte og mellom 200 og 600 meter høye. Gavvatnet (528 moh.) ligger i en markert botnform med tilløp fra mindre, hengende botner

omkring. Hesjedalsvassdraget med Hesjedalsfossen er et typisk hengende vassdrag (sidedal) til indre Osterfjorden.

Det finnes ikke morenemasser av stor mektighet, men fra Vikadalen og sørover mot Vik og ved Steingjerdet i Straumsdalen samt i et mindre område ved Træsvatnet, er forekomstene noe større. Langs Vikavatnet, Midtvatnet og Holevatnet er det mindre forekomster av morenemateriale. Stedvis finnes godt utviklede elvesenger.

Ettersom vassdraget er helt uten reguleringer, er fluviale prosesser intakte gjennom hele vassdraget. Bratt landskap medfører også aktive prosesser knyttet til skredprosesser, selv om den harde berggrunnen gir grunnlag for mindre aktive prosesser generelt i dette vassdraget. Forekomsten av skredmasser er beskrevet som særlig god langs øst- og vestsiden av Hesjedalsnovene og på østsiden av Gavvatnet. Ved Øyadalselvis og Straumselvis utløp i Vikavatnet er det bygget opp et mindre delta der prosessene ennå er aktive.

*Middels/stor verneverdi **(*)*

Biologisk mangfold

Det finnes én fiskeart, ørret, med til dels gode bestander. Tette bestander av ørret har også funksjon som viktige byttedyr for en rødlistet, fiskepisende vannfuglart. Berggrunn og vannkvalitet tilsier at det finnes et for regionen typisk arts mangfold knyttet til selve vassdraget.

Det er sannsynlig å finne prioriterte naturtyper knyttet til gammel, økologisk moden skog, både barskog og lauvskog. At deler av skogsmiljøene har slike kvaliteter er klart ettersom en krevende og spesialisert art som hvitryggspett forekommer flere steder. Velutviklede fossesprøytoner er også nøkkelområder for biologisk mangfold. Hesjedalsfossen har utvilsomt et betydelig potensiale i så måte. Med gjennomgående hard og sur berggrunn er det ikke grunnlag for en spesielt rik flora, men det typiske er tilstede. Rikt biomangfold knyttet til kulturlandskapet kan finnes, for eksempel finnes et stort mangfold av nyere tids kulturminner i jordbruks- og stølslandskaper.

Fuglefaunaen er typisk for landsdelen. Arealfordelingen med en stor andel knyttet til fjellheier og furu- og lauvskoger, gir grunnlag for både de mer vanlige artene og for mer krevende arter, inklusive flere rødlistede fuglearter. Vannfuglfaunaen er ikke spesielt artsrik, men typisk for landsdelen. En rødlistet art forekommer i vassdraget. Av pattedyr er hjort vanlig og villrein bruker store deler av fjellområdene, også som kalvingsområde. Forekomsten av mindre pattedyr, smågnagere inklusive, antas å være representativ for regionen. Tilsvarende for reptiler og amfibier (hoggorm, frosk og padde).

Av rødlistede arter finnes en vannfuglart hekkende i vassdraget. Videre finnes en rødlistet spetteart som er tilknyttet furu- og lauvskogen. Minimum 2 rødlistede rovfuglarter bruker nedbørfeltet, den ene hekker årlig.

*Middels/stor verneverdi **(*)*

Landskapsbilde

Det er relativt store kontraster i landskapet og en rimelig god variasjon selv om nedbørfeltet er lite.

Det meste kjente landskapselementet i vassdraget er Hesjedalsfossen. Det er relativt stor variasjon i ulike landskapelementer, fra flate innsjølandskaper nede i vassdraget (Hesjedalen) og to svært så ulike dalstrøk med ulikt utformede vann og til dels svært bratte omgivelser. Vassdraget inngår som en del av et variert fjord-, dal- og fjellandskap.

Friluftsliv

Friluftsmulighetene er rimelig gode. Tilgjengeligheten er god fra riksvei 569, og kjøretid fra Bergensdistriktet ligger godt under en time. Lokalt er tilgjengeligheten til de nedre delene gode, det samme med hoveddalene inn til de ulike stølsområdene. Området blir mest brukt lokalt, men etter hvert som kvalitetene i vassdraget er blitt kjent, brukes området også av tilreisende. Skoler bruker feltet hyppig til friluftsmål. Viktigste aktiviteter er knyttet til turvirksomhet, fritidsfiske, kanopadling, bading, bærsanking og jakt, både etter hjortevilt og småvilt. Bruken er stort sett dags- og

helgeorientert. Landskapets karakter i de nedre deler (relativt flatt) med tilhørende innsjøsystem er i flere sammenhenger påpekt som uvanlig i lokal sammenheng (bratt fjordlandskap ellers) og derved barne- og familievennlig.

*Middels verdi ***

Kulturmiljø

På Hesjedal ligger det en gravhaug, og det er registrert et gravfunn fra yngre jernalder på gården. I nærliggende fjellområder er det kjent hellere og fangstgraver. Det er gode muligheter for å finne flere slike spor etter utnytting av utmarksressursene i jernalder og middelalder, foruten stølstufter og jernvinneplasser fra denne tida.

I grenda Øyo er det registrert elveforbygnings- og kanaliseringsarbeider, kverner, sag og sagtuft fra nyere tid, i tillegg til den tradisjonelle tunbebyggelsen (to bruk). Her har også vært et lite kraftverk. Et gammelt sel og tufter er bevart etter setringen ved Tresvatnet.

Ved Hesjedalsfossen er det registrert en veibru fra 1930, som del av en smal, interessant veitrasé preget av trange tunneler. Veistrekningen er noenlunde uendret, og fungerer som hovedvei inn i området.

Det er store kulturminneinteresser langs vassdraget. Gravhaugene fra jernalder er sjeldne kulturminner i fjellområder. Spor etter gårds- og seterdrifta, forbygninger mot flom, kverner og sagdrift viser samlet til den tradisjonelle bruken av dette området. Veianlegget utgjør et spesielt interessant kulturminne. Mange av kulturminnene har en nær visuell, funksjonell og topografisk tilknytning til vassdraget.

*Stor verneverdi ****

Samiske interesser

Det er ikke registrert samiske interesser tilknyttet nedbørfeltet.

Landbruk

Nedbørfeltet omfatter ca. 3 000 daa produktivt skogareal og ca. 165 daa dyrket mark. I dag ligger det 2 gårder i nedbørfeltet. I tillegg ligger det noen spredte bolighus og fritidshus i området. I fjellet ved Hesjedalsvatnet og Gavvatnet ligger det noen stølshus. Sauehold og skogsdrift dominerer.